СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ

СЪЮЗ НА УЧЕНИТЕ В БЪЛГАРИЯ – КЛОН СВИЩОВ

Международна научна конференция

ПРОБЛЕМИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ИКОНОМИЧЕСКИТЕ НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ ПРЕЗ XXI ВЕК

Свищов, 22 ноември 2024 г.

Сборник с доклади

Конференцията е посветена на 80 години от създаването на Съюза на учените в България

Академично издателство „Ценов“
Свищов
2024

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ

СЪЮЗ НА УЧЕНИТЕ В БЪЛГАРИЯ – КЛОН СВИЩОВ

Международна научна конференция

ПРОБЛЕМИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ИКОНОМИЧЕСКИТЕ НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ ПРЕЗ XXI ВЕК

Свищов, 22 ноември 2024 г.

Сборник с доклади

Конференцията е посветена на 80 години от създаването на Съюза на учените в България

Академично издателство „Ценов“
Свищов
2024

ПРОГРАМЕН КОМИТЕТ

Доц. д-р Марин Маринов – Ректор на СА „Д. А. Ценов“ – Свищов
Проф. д.б.н. Диана Петкова – Председател на Съюза на учените в България
Проф. д-р Атанас Атанасов – Зам. ректор „Научноизследователска дейност и развитие на кадрите“ на СА „Д. А. Ценов“
Доц. д-р Красимира Славева – Председател СУБ – клон Свищов

ОРГАНИЗАЦИОНЕН КОМИТЕТ

Доц. д-р Христо Сирашки
Доц. д-р Пепа Стойкова
Доц. д-р Любка Илиева
Гл. ас. д-р Зоя Иванова

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ

Председател:
Проф. д-р Атанас Атанасов
Членове:
Проф. д-р Анета Денева
Доц. д-р Красимира Славева
Доц. д-р Христо Сирашки
Доц. д-р Пепа Стойкова
Доц. д-р Любка Илиева
Доц. д-р Пламен Петков
Доц. д-р Галина Чиприянова
Full Professor Carlos Coelho, PhD
Full Professor Jan Polowczyk, PhD
Full Professor Тадија Ђукић, PhD
Assoc. Prof. Tatiana Manasterska, PhD

НАУЧНИ СЕКРЕТАРИ

Доц. д-р Любка Илиева
Гл. ас. д-р Зоя Иванова
Гл. ас. д-р Асен Божиков

Публикуваните материали са рецензирани. Авторите носят отговорност за съдържанието на материалите, изразените мнения, използваните данни, цитираните източници и езиковото оформление на текстовете.

ISBN 978-954-23-2522-2 - Печатно
ISBN 978-954-23-2523-9 - Онлайн

СЪДЪРЖАНИЕ

ИКОНОМИКС, ФИНАНСИ, ЗАСТРАХОВАНЕ, СОЦИАЛНО ДЕЛО

ОБЕКТ, ЦЕЛ И РЕЗУЛТАТИ ОТ НАУЧНИТЕ ИЗСЛЕДВАНИЯ НА СЪВРЕМЕННОТО НАЦИОНАЛНО СТОПАНСТВО
Проф. д.ик.н Росица Чобанова 7

КОНЦЕПТУАЛНА РАМКА НА ЕНЕРГИЙНАТА СИГУРНОСТ
Проф. д-р Андрей Захариев, докт. Илиан Илчев 15

PARALLEL ANALYSIS OF THE INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF THE LARGE LISTED COMPANIES FROM THE TOURISM SECTOR
Prof. Stefan Simeonov, PhD, PhD student Alexey Gudev 22

МОДЕЛЪТ ЗА АНАЛИЗ „ДЮ ПОНТ“ КАТО ВЪЗМОЖНОСТ ЗА ОЦЕНКА НА ДЕЙНОСТТА НА ЖИВОТОЗАСТРАХОВАТЕЛНИТЕ ДРУЖЕСТВА В БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Венцислав Василев 32

ЗА ЛИПСВАЩАТА ВРЪЗКА МЕЖДУ ДАНЪЧНАТА АВТОНОМНОСТ НА ОБЩИНИТЕ И МЕСТНАТА СТОПАНСКА АКТИВНОСТ
Доц. д-р Людмил Найденов 41

ВЛИЯНИЕ НА НАРАСТВАЩАТА ПРОДЪЛЖИТЕЛНОСТ НА ЖИВОТ НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ ГРАЖДАНИ ВЪРХУ ДЪЛГОСРОЧНИТЕ ГРИЖИ
Доц. д-р Николай Нинов 49

ПАЗАРНИ ОСОБЕНОСТИ НА ПРОМЯНАТА НА УЧАСТИЕТО НА ОСИГУРЕНИТЕ ЛИЦА ВЪВ ФОНДОВЕТЕ ЗА ДОПЪЛНИТЕЛНО ДОБРОВОЛНО ПЕНСИОННО ОСИГУРЯВАНЕ В БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Пламен Йорданов, гл. ас. д-р Маргарита Николова 58

ПРОБЛЕМИ В РАЗВИТИЕТО НА ЗАСТРАХОВАНЕТО „КАСКО НА МПС“ НА БЪЛГАРСКИЯ ЗАСТРАХОВАТЕЛЕН ПАЗАР
Доц. д-р Румен Ерусалимов 66

РОЛЯТА НА ВИСШЕТО ИКОНОМИЧЕСКО ОБРАЗОВАНИЕ ЗА ФОРМИРАНЕТО И ПОВИШАВАНЕТО НА ЗАСТРАХОВАТЕЛНАТА ГРАМОТНОСТ
Гл. ас. д-р Анелия Панева 73

АНАЛИТИЧЕН ПРЕГЛЕД НА ТОП 10 НА HEALTHTECH СТАРТЪПИТЕ В БЪЛГАРИЯ (СПОРЕД КЛАСАЦИИТЕ НА TRACXN)
Гл. ас. д-р Валентина Нинова 80

РАЗВИТИЕ И СЪСТОЯНИЕ НА ОСИГУРЯВАНЕТО В УНИВЕРСАЛЕН ПЕНСИОНЕН ФОНД В БЪЛГАРИЯ
Гл. ас. д-р Йордан Йорданов 91

ПАЗАРЪТ НА ТРУДА И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВАТА ПРЕД УМЕНИЯТА НА РАБОТНАТА СИЛА
Гл. ас. д-р Таня Илиева 100

СТРЕС ТЕСТ НА ПУБЛИЧНИ ПРЕДПРИЯТИЯ ЧРЕЗ ALTMAN'S Z-SCORE МОДЕЛ
Ас. д-р Силвия Заркова 105

АНАЛИЗ НА СТРУКТУРАТА НА СОБСТВЕНИЯ КАПИТАЛ НА БАНКОВИЯ СЕКТОР В КОНТЕКСТА НА РЕГУЛАТОРНИТЕ ИЗИСКВАНИЯ БАЗЕЛ III
Д-р Беатрис Любенова 111

СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИ ПАРАМЕТРИ НА ТРАНСПОРТНИЯ СЕКТОР - СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ
Докт. Васил Василев 123

ШОКОВИ ВЪЗДЕЙСТВИЯ НА ПАНДЕМИЯТА ВЪРХУ ОТРАСЛИ НА ИКОНОМИКАТА В БЪЛГАРИЯ И ЕС – ЕМПИРИЧНИ СВИДЕТЕЛСТВА
Докт. Горян Милев 131

ИКОНОМИЧЕСКИ ПОКАЗАТЕЛИ И ЕВОЛЮЦИЯ НА ДАНЪЧНАТА ОСНОВА В АГРАРНИЯ СЕКТОР В БЪЛГАРИЯ – ЕМПИРИЧНИ СВИДЕТЕЛСТВА
Докт. Ивайло Здравков 141

СЪСТОЯНИЕ НА ГЛОБАЛНИЯ ПАЗАР НА НЕДВИЖИМИ ИМОТИ - ТЕНДЕНЦИИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА
Докт. Пламен Илиев 150

ИКОНОМИЧЕСКИ ОСНОВАНИЯ ЗА ДЪРЖАВНАТА НАМЕСА: МОДЕЛИ ЗА ИНТЕРВЕНЦИЯ И COVID-19
Докт. Станислав Младенов 159

РЕГИОНАЛНА КОНВЕРГЕНЦИЯ И ДИВЕРГЕНЦИЯ НА ЦЕНОВИТЕ РАВНИЩА НА НЕДВИЖИМИТЕ ИМОТИ В БЪЛГАРИЯ: ДИНАМИКА И ТЕНДЕНЦИИ
Докт. Цондю Цондев 169

СЧЕТОВОДСТВО, КОНТРОЛ, АНАЛИЗ, СТАТИСТИКА

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА СЧЕТОВОДНО ОТЧИТАНЕ НА СПЕЦИФИЧНИТЕ ПРИХОДИ В ПЕНСИОННООСИГУРИТЕЛНИТЕ ДРУЖЕСТВА
Проф. д-р Атанас Атанасов 183

NEAR-EXACT DISTRIBUTIONS AND FINITE FORM REPRESENTATIONS: PROBLEMS THEY CAN SOLVE
Full Professor, Ph.D. & Hab., Carlos A. Coelho 190

НОРМАТИВНАТА РЕГЛАМЕНТАЦИЯ ОТНОСНО ОПОВЕСТЯВАНЕТО НА НЕФИНАНСОВА ИНФОРМАЦИЯ КАТО ПРЕДПОСТАВКА ЗА НАДЕЖДНА ОЦЕНКА НА УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ НА БАНКИТЕ
Доц. д-р Венцислав Вечев 198

SUSTAINABILITY REPORTING CHALLENGES IN THE CONTEXT OF CHANGES IN ACCOUNTING LEGISLATION
Assoc. Prof. Galina Chipriyanova, PhD,
Assoc. Prof. Mihail Chipriyanov, PhD 204

ПРОБЛЕМИ И ПЕРСПЕКТИВИ ПРИ ОБУЧЕНИЕТО ПО СЧЕТОВОДСТВО В СЪВРЕМЕННИТЕ УСЛОВИЯ
Доц. д-р Галя Иванова-Кузманова 211

ПРОБЛЕМИ ПРИ ОТЧИТАНЕ НА ПРИХОДИТЕ И РАЗХОДИТЕ ПО ДОГОВОРИ ЗА СТРОИТЕЛСТВО
Доц. д-р Диана Крумова 218

COMPARATIVE ANALYSIS OF FINANCIAL INCLUSION IN ROMANIA, BULGARIA, AND THE REPUBLIC OF MOLDOVA THROUGH THE FINANCIAL INCLUSION INDEX OF TRADITIONAL AND FINTECH SERVICES
Assoc. Prof. Eduard Hîrbu, PhD, Hîrbu Ana 226

ИКОНОМИЧЕСКИ РАЗЛИЧИЯ И НЕРАВЕНСТВА МЕЖДУ СЕВЕРНА И ЮЖНА БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Красимира Славева..... 235

СТАТИСТИЧЕСКИ АНАЛИЗ НА СЕЗОННИТЕ КОЛЕБАНИЯ В ПОСЕЩЕНИЯТА НА БЪЛГАРСКИ ГРАЖДАНИ В ЧУЖБИНА
Доц. д-р Пламен Петков, докт. Пламена Колева 247

ДОКЛАДВАНЕ НА УСТОЙЧИВОСТТА НА БИЗНЕСА – СЪДЪРЖАНИЕ И АКТУАЛНИ НАСОКИ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ
Доц. д-р Радосвета Кръстева-Христова 257

ПОЗИЦИОНИРАНЕ НА ПРИЕМА НА СТУДЕНТИ ПО АДМИНИСТРАЦИЯ И УПРАВЛЕНИЕ И ИКОНОМИКА ЗА УЧЕБНАТА 2023 – 2024 ГОДИНА В Р БЪЛГАРИЯ
доц. д-р Росица Колева 266

УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА ОДИТОРСКИТЕ УСЛУГИ В УСЛОВИЯТА НА ДИГИТАЛНА ТРАНСФОРМАЦИЯ
Доц. д-р Силвия Костова 272

ОБЕЗЦЕНКА НА ВЗЕМАНИЯТА ОТ ПРОДАЖБИ В ПРЕДПРИЯТИЯТА
Доц. д-р Слави Генов 280

ВЛИЯНИЕ НА ДАНЪЧНИТЕ НЕСЪОТВЕТСТВИЯ ВЪРХУ ФИСКАЛНАТА СТАБИЛНОСТ
Гл. ас. д-р Жельо Желев 288

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И ПОСЛЕДИЦИ ОТ ПРИЛАГАНЕТО НА МЕЖДУНАРОДНИЯ СТАНДАРТ ЗА ФИНАНСОВО ОТЧИТАНЕ 9 В МУЛТИНАЦИОНАЛНИТЕ КОРПОРАЦИИ: СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ
Гл. ас. д-р Кирил Димитров 296

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВАТА ПРЕД ОБРАЗОВАНИЕТО ПО СЧЕТОВОДСТВО В КОНТЕКСТА НА ДИГИТАЛИЗАЦИЯТА
Гл. ас. д-р Ралица Данчева 302

НЕЗАВИСИМОСТТА НА ОДИТНИТЕ КОМИТЕТИ И ВЪТРЕШНИЯ ОДИТ В ПУБЛИЧНИЯ СЕКТОР В БЪЛГАРИЯ
Докт. Румен Гъбов 308

АНАЛИЗ НА КЛЮЧОВИ АСПЕКТИ ОТ ОРГАНИЗАЦИОННАТА СТРУКТУРА НА НАЦИОНАЛНИЯ СТАТИСТИЧЕСКИ ИНСТИТУТ
Докт. Цветозария Гатева 316

МЕНИДЖМЪНТ, МАРКЕТИНГ, МЕЖДУНАРОДНИ ОТНОШЕНИЯ, ПЛАНИРАНЕ, ИНФОРМАЦИОННИ ТЕХНОЛОГИИ

DIGITAL THREAT ANALYSIS
Professor Serghei Ohrimenco DSc, Associate Professor Lucia Gujuman, PhD, Valeriu Cernei 329

ДИГИТАЛИЗАЦИЯ НА ПОДБОРА НА ЧОВЕШКИ РЕСУРСИ В БЪЛГАРСКИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ
Проф. д-р Галина Захариева, докт. Маргарита Николова 336

GENERATION Z IN POLAND AND BULGARIA: CORE VALUES AND LIFE PRIORITIES
Prof. UEP. dr hab. Dariusz Nowak, Assist. Prof. Aleksandar Lichev, PhD, Szymon Nowak..... 344

СЪВРЕМЕННОТО УПРАВЛЕНИЕ НА МАРКЕТИНГОВИЯ ПЕРСОНАЛ – СПЕЦИФИКА И ПРОБЛЕМНИ АСПЕКТИ
Доц. д-р Ваня Григорова 352

ИНТЕЛИГЕНТНА СПЕЦИАЛИЗАЦИЯ И РАБОТА В МРЕЖИ
Доц. д-р Евелина Парашкевова, Доц. д-р Маргарита Шопова..... 360

POSITIVE ASPECTS AND CHALLENGES OF GENERATIVE ARTIFICIAL INTELLIGENCE APPLICATIONS
Assoc. Prof. Natalia Marinova, PhD..... 368

УСТОЙЧИВО ВНЕДРЯВАНЕ НА ОБУЧЕНИЕ ПО ПРОЕКТ №: 2022-1-BG01-KA220-VET-000089399 „ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ВЪЗМОЖНОСТ НА МСП В СЕКТОРА ХОРЕКА ЗА ЕФЕКТИВНО УСВОЯВАНЕ НА ЗНАНИЯ И ИНСТРУМЕНТИ ЗА ИЗКУСТВЕН ИНТЕЛЕКТ (HORECA 5.0)“
Доц. д-р Христо Сирашки..... 375

ИНТЕРЕСИ И МОТИВАЦИОННИ НАГЛАСИ ПРЕЗ ПОГЛЕДА НА МЕНИДЖЪРА
Гл. ас. д-р Десислава Алексиева..... 382

РОЛЯТА НА СОЦИАЛНИТЕ МЕДИИ В СЪВРЕМЕННАТА ИКОНОМИКА: ПЕРСПЕКТИВИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ЗА БИЗНЕСА
Гл. ас. д-р Кремена Маринова-Костова 388

ОСОБЕНОСТИ НА МЕЖДУЛИЧНОСТНИТЕ КОНФЛИКТИ В ОРГАНИЗАЦИИТЕ И ТЯХНОТО РАЗРЕШАВАНЕ
Гл. ас. д-р Милен Динков..... 396

СЪЩНОСТ И ОСНОВНИ ХАРАКТЕРИСТИКИ НА ОТВОРЕНИТЕ ИНОВАЦИИ
Гл. ас. д-р Юлиян Господинов..... 404

ИЗКУСТВЕНИЯТ ИНТЕЛЕКТ В УПРАВЛЕНИЕТО НА ПЪТЯ НА КЛИЕНТА
Ас. д-р Стелиана Василева 412

PROTECTION OF DOCUMENT-CENTRIC SYSTEMS FROM DIGITAL THREATS
Assistant Ghenadie Belinschi 420

ИМПЛЕМЕНТИРАНЕ НА ИЗКУСТВЕН ИНТЕЛЕКТ В ГЪВКАВА МЕТОДОЛОГИЯ (SCRUM) НА УПРАВЛЕНИЕ НА ПРОЕКТИ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ
Д-р Андрей Йорданов 426

ИКОНОМИКА НА ОТРАСЛИТЕ

УСТРОЙСТВО НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ ТЕРИТОРИИ – ОСОБЕНОСТИ, РЕГЛАМЕНТИ, ПРОБЛЕМИ
Проф. д-р Гена Велковска 437

КОНЦЕПТУАЛЕН МОДЕЛ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ ТЕРИТОРИИ В БЪЛГАРИЯ
Проф. д-р Марина Николова..... 446

AN ANALYSIS OF THE CURRENT STATE AND DEVELOPMENT CHALLENGES OF RETAIL AND WHOLESALE BUSINESSES IN UKRAINE
Prof., Doctor of Economics, Olena Khadzhynova, Assoc. Prof., Candidate of Economic Sciences, Larysa Kapranova, Ph. D., Roman Sharanov 456

НЯКОИ ПРАВНИ И ПРАКТИЧЕСКИ АСПЕКТИ ПРИ МЕНИДЖМЪНТА НА СТОПАНСКИТЕ ДВОРОВЕ
Доц. д-р Валери Велковски..... 462

ПРОБЛЕМИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ЕВРОПЕЙСКИЯ АГРАРЕН СЕКТОР
Доц. д-р Виолета Блажева **473**

ЕКО-ЕФЕКТИВНИ СТРАТЕГИИ
Доц. д-р Елена Йорданова **478**

INNOVATION AND INDUSTRY 5.0 – SOME CONNECTIONS AND OPPORTUNITIES
Assoc. Prof., Iskra Panteleeva, PhD **483**

OPPORTUNITIES FOR INDUSTRIAL BUSINESS DEVELOPMENT THROUGH TECHNOLOGICAL INNOVATIONS
Assoc. Prof. Iskra Panteleeva, PhD, PhD Student Kalin Borisov **491**

ПРОМОТИРАНЕ НА ТУРИСТИЧЕСКАТА ДЕСТИНАЦИЯ ЧРЕЗ ДИГИТАЛНИ ИНОВАЦИИ
Доц. д-р Любка Илиева **499**

ЛОГИСТИЧНОТО ПОВЕДЕНИЕ НА ФИРМАТА, ОРГАНИЗА-ЦИОННАТА ИДЕНТИФИКАЦИЯ И ПРЕДПРИЕМАЧЕСКАТА АКТИВНОСТ НА БЪЛГАРСКИТЕ ПИВОВАРНИ ПРЕДПРИЯТИЯ
Доц. д-р Сергей Найденов **506**

ПРОУЧВАНЕ НА РЕЛАЦИЯТА МЕЖДУ ДИГИТАЛНИТЕ УМЕНИЯ ЗА ПАЗАРУВАНЕ И РАЗПОЛАГАЕМИТЕ ДОХОДИ НА ПОТРЕБИТЕЛИТЕ В БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Симеонка Петрова **516**

ИКОНОМИЧЕСКАТА СОЦИОЛОГИЯ В КОНТЕКСТА НА ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВАТА ПРЕД ИКОНОМИЧЕСКОТО ОБРАЗОВАНИЕ ПРЕЗ 21 ВЕК
Гл. ас. д-р Ваня Ганева **522**

TRANSFORMATION OF CONSUMER ONLINE PURCHASING BEHAVIOUR IN THE EUROPEAN UNION
Head Assist. Prof. Zoya Ivanova, PhD **529**

METHODS FOR GENERATING INNOVATIONS IN BULGARIAN ENTERPRISES
Head Assist. Prof. Ivaylo Kostov, Ph.D. **537**

РОЛЯ НА ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВОТО ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИЯ ТУРИЗЪМ
Гл. ас. д-р Павлин Павлов 545

БАРИЕРИ ПРЕД ОТВОРЕНИТЕ ИНОВАЦИИ В МАЛКИТЕ И СРЕДНИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ
Докт. Виктор Маринов 551

HUMAN RESOURCES IN THE AGE OF DIGITALIZATION
PhD Student Denitsa Gharkova-Zaharieva 557

УСТОЙЧИВО ВНЕДРЯВАНЕ НА ОБУЧЕНИЕ ПО ПРОЕКТ №: 2022-1-BG01-KA220-VET-000089399 „ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ВЪЗМОЖНОСТ НА МСП В СЕКТОРА ХОРЕКА ЗА ЕФЕКТИВНО УСВОЯВАНЕ НА ЗНАНИЯ И ИНСТРУМЕНТИ ЗА ИЗКУСТВЕН ИНТЕЛЕКТ“ (HORECA 5.0)

Доц. д-р Христо Сирашки[1]

Резюме: *В настоящата разработка се представят резултатите от работата по Проект№: 2022-1-BG01-KA220-VET-000089399 „Предоставяне на възможност на МСП в сектора Хорека за ефективно усвояване на знания и инструменти за изкуствен интелект“ (HORECA 5.0) и възможностите, които предоставя обучителната платформа на проекта. Всичко това е свързано с адаптиране на професионалното образование и обучение към нуждите на пазара на труда, както и принос към иновациите в професионалното образование и обучение. Целта на изпълнението на проекта HoReCa5.0 е да се предлага обучение за различни измерения на изкуствения интелект и как те могат да бъдат приложени в HoReCa сектора за решаване на реални проблеми.*

Ключови думи: *изкуствен интелект, професионално образование и обучение, хотелиерство, ресторантьорство, кетъринг.*

JEL: D21, M10, O31, O32, I29

DOI: https://doi.org/10.58861/tae.pcesetfc.2024.45

SUSTAINABLE IMPLEMENTATION OF TRAINING UNDER PROJECT №№: 2022-1-BG01-KA220-VET-000089399 „ENABLING SMES IN THE HORECA SECTOR FOR THE EFFECTIVE ADOPTION OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE KNOWLEDGE AND TOOLS“ (HORECA5.0)

Assoc. Prof. Hristo Sirashki, PhD

Abstract: *The present development presents the results of the work on Project No.: 2022-1-BG01-KA220-VET-000089399 “Enabling SMEs in the HoReCa sector for the effective adoption of Artificial Intelligence knowledge and tools” (HoReCa5.0) and the opportunities provided by the project’s learning platform. This is all about adapting vocational education and training to the needs of the labor market, as well as contributing to innovation in vocational education and training. The aim of the implementation of the HoReCa5.0 project is to offer training on different dimensions of artificial intelligence and how they can be applied in the HoReCa sector to solve real problems.*

[1] h.sirashki@uni-svishtov.bg , Стопанска академия „Д. А. Ценов - Свищов

Key words*: artificial intelligence, professional education and training, hospitality, catering, catering.*
JEL: D21, M10, O31, O32, I29
DOI: https://doi.org/10.58861/tae.pcesetfc.2024.45

1. Въведение[2]

В доклада си поставяме за цел да се очертае и представи накратко използването на резултатите от проекта „HoReCa 5.0 – Даване на възможност на МСП в сектора на HoReCa за ефективно приемане на знания и инструменти за изкуствен интелект“, като по този начин ще се постигне популяризиране и интегриране на резултатите от проекта. Считаме за уместно да посочим, че партньорите по проекта са положили значителни усилия за популяризиране на резултатите от проекта и са направили необходимите стъпки за неговото използване.

2. Същност на проект Хорека 5.0[3]

Проект „Предоставяне на възможност на МСП в сектора Хорека за ефективно усвояване на знания и инструменти за изкуствен интелект (HORECA 5.0)“, продължителност 2 години от 01.09.2022 до 31.08.2024 г. бе разработен от екип от Стопанска академия – Свищов (бенефициент) и партньори от 4 държави – Екология КМ, Брестовица – България; Horeca Partners, Белгия; EUROCY, Кипър; CSTI, Кипър. Екипът бе изграден в съответствие с модела на четирите спирали на отворени иновации: образователна институция; гражданско обществена организация; партньори от ИКТ индустрията; експерти в сферата на Хорека (HoReCa 5.0, 2024).

Основни приоритети на проекта са свързани с адаптиране на професионалното образование и обучение към нуждите на пазара на труда, както и принос към иновациите в професионалното образование и обучение (ПОО). Нещо повече, акцент се постави и върху създаване на адаптирано обучение, съвместимо с Европейска кредитна система за професионално образование и обучение (ECVET) (Training, 2024), дигитализация на сектор Хорека, създаване на изкуствен интелект след пандемията.

Целта на изпълнението на проекта HoReCa5.0 е да се предлага обучение за различни измерения на изкуствения интелект и как те могат да бъдат приложени в HoReCa сектора за решаване на реални проблеми. HoReCa5.0 има за цел да допринесе за политиките и рамката на ЕС за знания

---

[2] Проекта е Финансиран от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче са само на автора(ите) и не отразяват непременно тези на Европейския съюз или Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). Нито Европейският съюз, нито EACEA могат да носят отговорност за тях.

[3] Пълната информация за проекта може да получите на https://ai.horecaccess.eu/за-проекта/?lang=bg&fbclid=IwAR1QyGIaptFyiHGWReOZr0585Gt56JKslYKeHyvzFyZyizgRET0FrE0a7JI

и устойчива икономика. В същото време използването на изкуствен интелект (AI) ще позволи на HoReCa бизнесът спестява разходи и увеличава приходите.

Дейностите, които бяха определени в началото и изпълнени през периода на проекта са свързани с основните цели, а именно:

- ✓ Системно събиране и консолидиране на нуждите на заинтересованите страни.
- ✓ Проектиране и разработване на смесен курс за обучение, включително съдържание на eCourse и набор от цифрови инструменти за максимално ангажиране на обучаемите.
- ✓ Пилотни дейности с местни заинтересовани страни във всяка страна.
- ✓ Дейности за устойчивост чрез изготвяне на доклад за оценка на въздействието преди края на проекта.
- ✓ Дейности по управление на Персонализирани информационни системи (ПИС) за използване на резултатите от проекта.

Целевите групи, които бяха определени при разработване на проекта са главно собственици на МСП, професионалисти и самостоятелно заети лица в сектор Хорека, професионални мрежи – Асоциации и организации на МСП в сектора, местни власти, институции на ПОО, обучители и обучаеми, организации, вземащи решения за устойчивостта на МСП и за тяхната цифровизация, университети, студенти по икономика и бизнес, ИКТ и обществото като цяло.

3. Резултати от проекта

Хотелиерството, ресторантьорството и кетъринг индустрията (HoReCa) е динамичен и бързо развиващ се сектор, който е изправен пред редица уникални оперативни предизвикателства. В процеса на разработване бяха определени 4 основни резултата:

- ✓ Резултат 1: Съвместима с ECVET учебна програма HoReCa5.0
- ✓ Резултат 2: Модули за електронни курсове HoReCa5.0: пълно индикативно съдържание за всеки от модулите на учебната програма.
- ✓ Резултат 3: HoReCa5.0 Дигитална симулационна среда за улесняване на обучението/ученето.
- ✓ Резултат 4: HoReCa5.0 Наръчник въз основа на казуси за устойчиво внедряване на обучението в сектора.

HoReCa секторът е в постоянни промени и иновации, които носят нови възможности и предизвикателства. Технологиите стават все по-важни във всеки аспект на хотелското управление и предоставянето на услуги. Бизнеса трябва да се приспособява към най-новите технологични тенденции, за да поддържат своето конкурентно предимство и рентабилност в тази изключително взискателна индустрия. Освен това, технологията е от съществено значение за операциите на HoReCa и за удовлетворението на гостите, тъй като повечето от дейностите разчитат пряко или косвено на нея. HoReCa

технологията обхваща широк спектър от техники и инструменти, като платформи за онлайн резервации, системи за управление на имоти, мобилни приложения, удобства в стаите и др. Тези технологии се използват за подобряване на изживяването на гостите, оптимизиране на операциите и повишаване на тяхната ефективност.

Седем са основните модули за обучение, които бяха създадени от екипа партньори:

- ✓ Модул 1: Характеризиране на предизвикателствата на динамичната работа в HoReCa сектора.
- ✓ Модул 2: Изкуствен интелект, основни принципи, управлявани от данни и инструменти за представяне на знания.
- ✓ Модул 3: Етично използване на инструменти за решаване на предизвикателствата в HoReCa сектора.
- ✓ Модул 4: Разбиране как да използвате ефективно всеки инструмент и как да интерпретирате резултатите.
- ✓ Модул 5: Принос към целите за устойчивост на околната среда и обществото.
- ✓ Модул 6: Демонстриране на бизнес/икономическата стойност на AI инструментите.
- ✓ Модул 7: Истории на успеха / Казуси.

Модул 1 служи като основа, представяйки цялостна характеристика на динамичните оперативни предизвикателства, пред които е изправен HoReCa секторът. След като бъдат въведени в сложните процеси, протичащи в индустрията, участниците получават ценна представа за специфичните проблеми и възможности, които изкуствен интелект (ИИ) решенията могат да представят.

Надграждайки тази основа, Модул 2 продължава с основните принципи на изкуствения интелект, изследвайки концепции като вземане на решения, базирани на данни, и инструменти за представяне на знания. Участниците се запознават с основните технологии, които захранват ИИ решенията, полагайки основата за по-задълбочено изследване в следващите модули.

Етичните съображения са в представени в Модул 3, като участниците разглеждат отговорното използване на инструменти за изкуствен интелект за решаване на предизвикателства в сектора. Чрез изследване на етичните рамки и най-добрите практики професионалистите са подготвени да се ориентират в сложния етичен въпрос по приемането на ИИ, като гарантират, че технологията се използва по начин, който е в съответствие с обществените ценности и очаквания.

Модул 4 свързва теорията и практиката, предоставяйки на участниците практически насоки за ефективното използване на ИИ инструменти и интерпретиране на резултатите. Чрез практически упражнения и примери от

реалния свят професионалистите придобиват увереността и уменията, необходими за използване на ИИ решения в ежедневните си операции.

Устойчивостта заема централно място в Модул 5, докато участниците изследват ролята на ИИ в постигането на екологични и обществени цели. От намаляване на отпадъците до насърчаване на приобщаването, ИИ решенията предлагат уникални възможности за стимулиране на положително социално и екологично въздействие в сектора на HoReCa.

Модул 6 измества фокуса към бизнес и икономическата стойност на ИИ решенията, като дава възможност на участниците да формулират видимите ползи от прилагането на технологията. Чрез количествено определяне на въздействието на ИИ върху рентабилността, ефективността и удовлетвореността на клиентите, професионалистите могат да предприемат мотивирани решения за инвестиране в ИИ решения.

И накрая, Модул 7 прави учебното съдържание завършено, представяйки колекция от истории за успех и отделни казуси. Чрез демонстриране на реални примери за внедряване на ИИ в сектора на HoReCa, участниците получават вдъхновение и практическа представа за трансформиращия потенциал на технологията. Всеки казус представя уникален сценарий, насочен към критични предизвикателства, пред които са изправени професионалистите в HoReCa сектора. Такива са:

- ✓ оценка качеството на въздуха;
- ✓ управление на хранителните отпадъци;
- ✓ прогнозиране на продажбите;
- ✓ оценка на топлинния комфорт;
- ✓ управление на човешките ресурси;
- ✓ персонализирано клиентско изживяване.

Разбира се, пълните разработени модули и казуси може да се открият на обучителната платформа (HoReCa 5.0, 2024).

Важен резултат от работата на екипа е HoReCa5.0 Наръчника за употреба, базиран на казуси за устойчиво внедряване на обучение/учене. Това изчерпателно ръководство е предназначено да даде възможност на професионалистите в сектора HoReCa със знанията и инструментите, необходими за възприемане на трансформиращия потенциал на ИИ технологиите. Чрез комбинация от педагогически прозрения, практически случаи на употреба и модулни насоки, този наръчник има за цел да улесни безпроблемното интегриране на ИИ инструменти в ежедневните операции, като подобри ефективността, устойчивостта и цялостното представяне на МСП. В основата на този наръчник лежи ангажимент за стимулиране на значима промяна чрез образование и овластяване. Решението да се използва интеграция на Opigno LMS с инструмента H5P като платформа за форматиране и доставка на обучителните модули HoReCa5.0 беше породено от желанието да се създаде ангажиращо и интерактивно съдържание, което надхвърля традиционните формати като обикновен HTML, PDF или Word документи. H5P предлага

набор от динамични функции и интерактивни елементи, които подобряват учебното съдържание, което го прави идеален избор за предоставяне на сложно и завладяващо съдържание за обучение.

Друго значително предимство на H5P е способността му да проследява и измерва напредъка и ангажираността на обучаемите в реално време. Чрез вградени функции за анализ и проследяване, обучителите могат да наблюдават взаимодействията на участниците със съдържанието, да идентифицират области на силни и слаби страни и да приспособят своя подход съответно. Този базиран на данни подход към обучението позволява на обучителите да предоставят персонализирани учебни изживявания, като отговарят на индивидуалните нужди от обучение и максимизират ефективността на програмата за обучение. Освен това, системата за редактор/авторство позволява създаването и импортирането на нови сценарии, като по този начин се гарантира мащабируемост и устойчивост на инструмента. Онлайн съветникът служи като цялостен и интерактивен инструмент за обучение на обучители относно подхода и прилагането на обучителните модули и симулационни сценарии. Чрез насочване на обучителите през структурирана учебна пътека и предоставяне на възможности за практическа практика, моделът гарантира, че обучителите са добре подготвени да предоставят въздействащи и ангажиращи обучителни изживявания на своите обучаеми в сектора на HoReCa. (HoReCa 5.0, 2024)

4. Заключение

За да се гарантира, че нашето съвместимо с ECVET обучение предлага добро качество на професионалното образование и обучение, обучението трябва да се прилага в комбинация с няколко методологии: обучение, базирано на компетенции; учене чрез преживяване; обучение, базирано на проблеми; обучение, базирано на проекти; смесено обучение;рефлективна практика; геймификация и персонализирано обучение.

Ключовите изводи и констатации от представените накратко резултати от работата по проекта подчертават важността на персонализираните и ангажиращи методи на обучение за подобряване на придобиването на знания, развитието на уменията и цялостното представяне в HoReCa сектора. Чрез използване на технологии и базар от данни, доставчиците на обучение могат да създадат персонализирано учебно съдържание, което отговаря на разнообразните нужди на обучаемите и им помага те да се справят със специфични предизвикателства, пред които са изправени професионалистите в хотелиерството. Екипът по проекта е на мнение, че заинтересованите страни в HoReCa индустрията ще възприемат принципите, изложени в наръчника и ще се присъединят към нас в предлагането на устойчиво и иновативно обучение.

Използвани източници

HoReCa 5.0. (2024). Retrieved from ai.horecaccess.eu: https://ai.horecaccess.eu/за-проекта/?lang=bg&fbclid=IwAR1QyGIaptFyiHGWReOZr0585Gt56JKslYKeHyvzFyZyizgRET0FrE0a7JI

Training, E. C. (2024). *Europian Centre for the Development of Vocational Training*. Retrieved from Cedefop: https://www.cedefop.europa.eu/en/projects/european-credit-system-vocational-education-and-training-ecvet